

Lempäälän Ahtialanjärven linnusto 2018

Tatu Itkonen & Rainer Mäkelä

Lokkisaari ry

Pesimälinnuston kartoitus ja poikastuoton seuranta

Lajikohtainen raportti perustuu käytännössä päivittäiseen muutto- ja pesimälajistoseurantaan, sekä järvellä tehtyjen kunnostus- ja hoitotöiden yhteydessä tehtyihin havaintoihin. Erityisiä laskentoja on tehty seuraavasti:

Pesimäkarien ja/tai -laatikoiden pesäkartoituksia/tarkistuksia (kanadanhanhi, sinisorsa, tukkasotka, punasotka, kalalokki, naurulokki, harmaalokki, kalatiira) tehtiin muun muassa 3.5, 5.5, 6.5, 7.5, 11.5, 14.5, 16.5, 20.5, 21.5, 25.5, 28.5, 29.5, 3.6, 8.6, 10.6, 23.6, 14.6, 28.6. Tämän lisäksi kareille tehtiin useita yksittäisiä tarkistuskäyntejä esimerkiksi rantatarkkailussa tehtyjen havaintojen varmistamiseksi.

11.5 nokikanan pesäkartoitus.

15.5, 17.5 ja 21.5 silkkiuikun ja nokikanan ym. pesäkartoitus.

22.5 ruokokerttuslaskenta (ml. rytikerttunen ja rastaskerttunen).

11.4, 15.4 ja 18.4 pajusirkkukartoitus.

Sinisorsan, tukka- ja punasotkan, sekä nokikanan poikueita havainnoitiin/havaittiin järven lounaiskulman uudesta lintutornista mm. 25.5, 26.5, 29.5, 30.5, 31.5, 1.6, 2.6, 3.6, 5.6, 6.6, 7.6, 8.6, 9.6, 10.6, 11.6, 12.6, 13.6, 15.6, 16.6, 17.6, 18.6, 20.6, 21.6, 22.6, 23.6, 24.6, 25.6, 26.6, 27.6, 29.6, 30.6, 1.7, 2.7, 3.7, 7.7 ja 13.7

Kalatiiran poikaslaskentoja tehtiin 25.6, 28.6 ja 3.7

Muuta pesimälajiston seurantaan liittyvää: Päivittäisellä kaukoputkihavainnoinnilla voitiin jälleen arvioida erittäin tarkasti pesimään jäävien tukka- ja punasotkanaaraiden määrä, joka varmistui pesimäkartoituksissa. Myös silkkiuikkujen ja nokikanojen määriä laskettiin säännöllisesti ennen pesinnän alkua. Näiden lajien seurannoilla on yleensä päästy kohtuullisen lähelle todellista, kartoituksissa todettua parimäärää. Tämä vuosi oli kuitenkin silkkiuikun ja nokikanan osalta poikkeus. Syytä käsitellään lajiteksteissä.

Laulujoutsen

1 pesivä pari.

Pesintä jälleen ns. vanhan lintutornin eteläisessä vesiruovikossa. Onnistunut pesintä, josta lentokykyiseksi varttui 4 poikasta. Poikue havaittiin maastossa 11.6 alkaen.

Kanadanhanhi

4 pesivää paria, jonka lisäksi keväällä pitkään paikalla 2 kihlaparia.

Pesivistä pareista 2 sai poikasia mutta toisen, Punasotkakarilla 3 poikasta saaneen parin emot eivät jostain syystä huolehtineet jälkikasvustaan ja untuvikot kuolivat ilmeisesti kylmyyteen synnyinkarillensa. 31.5 ensikerran havaittu Kanukkikarilla pesineen parin 5 poikasen poikue varttui täysikasvuiseksi. Kymppikarin pienellä vesikivellä sijainnut pesintä tuhoutui aallokon ja veden nousun yhteisvaikutuksesta ja neljännen, Tiirakarilla sijainneen pesän munat jäivät selvittämättömästi syystä kuoriutumatta.

Valkoposkianhi

1 pesivä pari ja 1 kihlapari.

Veden nousun vuoksi tuhoutunut pesä sijaitti Lökkisaaren lammikon saramättäessä. 11.6 pesäpohja oli kastunut mutta emo hautoi edelleen. 20.6 emot olivat luopuneet hautomisesta.

Haapana

3 paria.

Yhtään varmaa poikuetta ei havaittu, joskin 13.7 havaittiin saarella mahdollinen haapananaaras kahden poikasen kanssa. Aiemmin samana päivänä oli havaittu siipirikkoa esittävä haapananaaras.

Harmaasorsa

3.5 kn+k,

Tavi

Ainakin 2 onnistunutta pesintää.

15.- ja 18.6 Myllyojan suiston pohjoisluhdalla havaittiin emo kuuden poikasen kanssa.

Poikue siirtyi myöhemmin Lökkisaareen, jossa havaittiin näiden lisäksi 25.6 naaras yhden ison poikasenn kanssa.

Sinisorsa

40 todettua pesintää.

2018 oli sinisorsalle ennätysellinen pesintävuosi. Pesinnät käynnistyivät suotuisissa olosuhteissa, kun edellisvuoden kaltaisia muninnan alkuvaiheen kylmän kelin aiheuttamia tuhoja ja pesintäkeskeytyksiä ei ollut. Tämän ansiosta pesinnät myös käynnistyivät varsin tasatahtiin. Haudonta- / munintavaiheessa ei myöskään pedoista ollut suurta harmia ja tämä pohjusti sen, että liki kaikista seuratuista sinisorsan 40 pesästä lähti poikasia. Vain yhden rannan läheisyydessä olevan tekokarin kaikki pesinnät (sinisorsa, punasotka, kalalokki) tuhoutuivat pedon takia. Tyypillinen tuhon aiheuttaja laatikkopesintöjen suhteen on yleensä varis. Eräänä keväänä varikset tuhosivat silmiemme alla toistakymmentä sinisorsan ensivaiheen munapesää. Tiettyjen varisryksilöiden toimesta tämä tapahtui jopa niin, että sinisorsanaaras vedettiin väkivalloin laatikosta pois. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että viime talvena ainakin nämä pahimmat varistuholaiset saatiin pois. Variksista on suurin ongelma yleensä nimenomaan pesintä- ja kesäkauden alkuvaiheessa ennen kuin uusi kasvusto saa jalansijaa ja saalistettavaa luonnossa löytyy monipuolisemmin, joten monet tuhot tältä osin ehtivät korjaantua usein uusintapesinnoilla.

Ensimmäiset munapesät todettiin 23.4 ja ensimmäiset sinisorsapoikueet nähtiin maastossa tasan kuukautta myöhemmin 23.5. Tästä eteenpäin poikueita – ja aivan poikkeuksellisen suuria sellaisia – nähtiin runsaasti. Kun sitten toukokuu oli erityisesti loppukuultaan huippulämpimmin aina kesäkuun alkupäiviin asti, saivat sinisorsapoikueet varttua erityisen kriittiset ensipäivänsä hyvissä sää-olosuhteissa. Esimerkkinä 6.6., vieläpä ajankohtana jolloin kelit olivat pahasti viilentyneet, laskettiin alle kolmen tunnin aikana uudesta lintutornista käsin 15 poikuetta, joissa oli 156 poikasta. Ennennäkemätöntä oli, että suurimmassa poikueessa oli peräti 35 (!) poikasta ja lisäksi muita vähintään 14 poikasen ryhmiä oli viisi. Toisena päivänä saattoi sitten olla kolmekin noin 20 poikasen poikuetta, joten kovasti poikueet välillä sekoittuivat isossa massassa ja nimenomaan Lökkisaaren ympäristössä, minne sinisorsapoikueet mieluusti hakeutuvat.

Lapasorsa

2 todettua pesintää.

3.7 Lokkisaaren lammikossa emo yhden 2.5 viikon ikäisen poikasen kanssa. 19.7 naaras esitti siipirikkoa saaren SE-kulmassa.

Lisäksi 15.5 pesimälintukartoituksessa löydettiin pesä, joka sijaitti Lokkisaaren kaakkoiskulman vesialueen saraikossa. Pesä oli löydettyä vettä vettä ja sitä korotettiin. Veden nousu tuhosi pesän kuitenkin seuraavana päivänä ja emon hylättyä sen, ruskosuohaukka söi osan munista.

Heinätaivi

Lokkisaareissa tehtiin 4.6 koiraasta ja 7.6 sekä 12.6 pariskunnasta. Mitään pesintään viittaavaa ei kuitenkaan tämän jälkeen havaittu, eikä havaintoja tulkita reviiiksi.

Punasotka

13 todettua pesintää.

9 pesintää löydettiin tekokareilta ja niistä 8 oli näillä sijaitsevissa laatikoissa. Ensimmäiset munapesät todettiin 11.5 ja kaksi ensimmäistä punasotkapoikuetta lähti maailmalle 7.6.

Viimeinen punasotkapoikue kuoriutui kesä-heinäkuun taitteessa.

Punasotkan laatikoissa olleista munapesistä peräti 7-8 haudonta / muninta keskeytyi kokonaan tai osittain tuntemattomasta syystä. Tulos oli Ahtialanjärvellä seurantahistorian huonoin. Varmuudella kaksi hylkäystä oli seurausta pedon aiheuttamasta häiriöstä, joista toinen menee likimain varmuudella variksen piikkiin, mutta muutoin syyt munavaiheen pesintöjen epäonnistumisille ovat täysin arvoituksia.

Maastopoikueita todettiin 5, joissa yhdessä poikueessa oli mukana myös tukkasotkan poikasia. Lisäksi tukkasotkapoikueissa oli alusta alkaen kolmessa punasotkan poikasia. Aiemmin olimme todenneet kahden edellisvuoden aikana kaksi sekapoikuetta, joissa emoina oli tukkasotka. Kyse tässä Ahtialanjärvellä laatikkopesintöjen myötä selvästi yleistyvässä ilmiössä ei ole siitä, että emot adoptoisivat poikasia, vaan siitä, että sotkat munivat samoihin laatikkopesiin ja sitä kautta syntyy sekapoikueita.

Viidestä punasotkapoikueesta vähintään kolmeviikkoiseksi / aikuiskokoon kasvoi kolmessa poikueessa enintään 1+2+3 poikasta, joiden lisäksi ilmeisesti vain yksi tukkasotkaemon sekapoikueissa, eli yhteensä enintään 7 poikasta.

Tukkasotka

13 todettua pesintää.

Kaikki pesinnät tekokareilla. Näistä jokainen naaras onnistui tänä vuonna saamaan poikasia maastoon, mikä on aivan poikkeuksellista. Poikastuotto romahti kuitenkin poikuevaiheessa todella pahasti. Yksi tukkasotkaemo sai lentoon 4 poikasta, mutta muut ilmeisesti enintään 1-2 poikasta. Kaikkia poikueita ei kyetty seuraamaan loppuun saakka, mutta ilmeisesti ainakin kuusi emoa menetti lopulta kaikki poikasensa, joten uskoaksemme järveltä lähti 13-14 naaraan toimesta lopulta lentoon maksimissaan 10 poikasta.

Telkkä

Havaintoja telkkäpoikueista tehtiin 13 eri päivänä. Ensimmäinen poikue havaittiin 29.5 ja siinä oli 11 untuvikkoa. Ilmeisesti samassa poikueessa oli 31.5 jäljellä 9 poikasta. Seuraava poikue tavattiin 11.6 jolloin siinä oli 14 untuvikkoa. Ilmeisesti sama poikue havaittiin 13.6 nyt 11 poikaseen hupenneena. Eri poikueiden erottelun tekee vaikeaksi muun muassa se, että poikasmäärä voi romahtaa hyvin nopeasti jopa päivän aikana. Isoksi maastopoikaseksi varttui havaintojen valossa 8 poikasta.

Kaulushaikara

1 reviiiri.
27.4, 28.4, 1.5,

Ruskosuohaukka

1 koirasreviiri, jolla 2 naarasta mutta ei yhtään pesintää.
Pari rakensi pesää (mm. 26.4) ns. suiston pohjoiseen vesiruovikkoon mutta ei asettunut pesimään. Pian tämän jälkeen haukat katosivat järveltä kokonaan useamman päivän ajaksi. Ruskosuohaukka on pesinyt Ahtialanjärvellä yhtäjaksoisesti ainakin 1980-luvun alkuvuosista lähtien - poikaset on rengastettu ensin Rauno Sivosen ja hänen luovuttua rengastamisesta, Keijo Ruuskasen toimesta. Jyrsijätilanne oli tänä vuonna erittäin huono mutta Ahtialanjärvellä ruskosuohaukat ovat kyettyneet perinteisesti käyttämään ravintonaan myös mm. naurulokkeja siinä määrin, että tähän asti myös jyrsijäkantojen ollessa alhaalla on järvellä tuottanut ainakin yksi pesintä poikasia. Toinen syy pesimättömyyteen voi hyvin olla pesänrakennusvaiheen alhainen veden korkeus – joka puolestaan oli seurausta siitä, että veden korkeutta pidettiin tarkoituksellisesti alhaalla Lempäälän kanavan remontin vuoksi. Suiston pohjoisen vesiruovikon pesä oli löydettyäessä kuivilla ja kun vesi ei riittävän nopeasti noussut alueelle, luopuivat linnut pesinnästä. Mikäli ravintotilanne olisi ollut parempi, olisivat linnut voineet tuki jatkaa pesintäpuuhiaan vielä myöhemminkin mutta ilmeisesti kahden negatiivisen tekijän yhteisvaikutuksena koettiin nyt seurantahistorian ensimmäinen nollavuosi.

Silkkiuikku

31 pesää.
Pesivien parien määrä putosi edellisvuodesta 21 parilla. Pesivien parien määrä on ollut mahdollista ennustaa varsin tarkasti laskemalla ennen soidinvaihetta järvelle kerääntyneiden yksilöiden määrä ja jakamalla se kahdella. Nyt järvelle kerääntyi lintuja keväällä siten (esim. 26.4 103 yks.), että parimäärän olisi pitänyt olla edellisvuoden tasoa. Erittäin matala vedenkorkeus häytti kuitenkin silminnähden pesimään asettumista perinteisille turvallisille pesimäpaikoille, kuten avoveden keskellä sijaitseviin vesiruovikoihin. Tämä käy ilmi kartasta, jolle pesinnät on sijoitettu. Samassa kartassa myös edellisvuoden pesimäpaikat parimäärineen. Alhaisen vedenpinnan aiheuttamista ongelmista viestii myös kahdentoista parin asettuminen pesimään pelkkään avovedestä kasvaneeseen vesitatar-kasvustoon. Tämä pesäpaikan valinta olisi johtanut vähänkin avoimmalla alueella pesintöjen tuhoutumiseen, sillä emot joutuivat käyttämään kovilla tuulilla huomattavasti aikaa pesien korjailuun ja kohentamiseen. Onneksi yhdyskuntaa suojasi kovimmalta allokolta ”Pikkulokkisaaren” osmankäämikasvusto, eikä yhtään pesintää tuhoutunut kovien tuulien vuoksi.

Ensimmäinen poikue havaittiin 5.6.
8.6 havaittiin 3 poikuetta ja 10.6 7 poikuetta joissa yhteensä 13pull.
23.6 9 poikuetta joissa 19pull.
7.7 22 poikuetta joissa 28 pull/pm
13.7 19 poikuetta, joissa 33pull/pm

Luhtakana

1 reviiiri järven kaakkoiruovikossa 9.5 alkaen.

Luhtahuitti

Ei havaintoja.

Nokikana

16 pesintää.

15.4 havaittiin 115 yksilöä. Kyseessä oli koko maakunnan selvästi suurin kerääntymä tänä keväänä, kun Valkeakosken Konhossa havaittiin 18.4 70 yksilöä. Olikin perusteltua odottaa, että pesimäkanta säilyisi vähintään edellisvuoden (35 paria) tasolla. Toisin kuitenkin kävi ja pesiä todettiin ainoastaan 16. Pesimäkanta siis suorastaan romahti liki puoleen.

Merkittävimpana syynä romahdukseen on pidettävä Lempäälän kanavan remontin vuoksi liian alhaalla pesimäkauden alussa pidettyä veden korkeutta. Edellisvuoden reviirien karttatarkastelussa voidaan havaita toistakymmentä reviiriä, jotka olivat nyt niin vähävetisiä, osittain jopa lietteenä, etteivät nokikanat lopulta asettuneet valtaamilleen reviiereille pesimään, vaan poistuivat ainakin tämän vuoden osalta kokonaan järveltä.

Pesimään jääneiden parien haudonnat sujuivat tänä vuonna normaalia paremmin ja heinäkuun alkupäivinä järvellä havaittiin 11 poikueessa yhteensä 28 poikasta. Näistä lähes lentokykyiseksi varttunut, Ahtialanjärvellä poikkeuksellisen suuri 7 poikasen poikue löydettiin Lökkisaaresta niittojen yhteydessä elokuun alkupuolelle minkin lahtaamana. Äärimmäisen surullinen ja turhauttava tapahtuma.

Kurki

1 reviiri.

Töyhtöhyppä

3 reviiriä, joista 2 sijaitsi Myllyojan suiston hoitoluhdilla ja 1 Lökkisaaresta.

Suiston reviiereiltä löydettiin myös pesät. Suiston pohjoinen reviiri tuotti 2 poikasta, Lökkisaaren reviiereillä ei varmuudella ollut poikastuottoa.

Taivaanvuohi

2 reviiriä Myllyojan suiston hoitoluhdilla.

Naurulokki

2675 parimäärä-arvio. Valtaosa (n.2500 paria) perinteisesti Lökkisaaresta, jonka lisäksi ”Pikkulökkisaaresta” n. 150 pesää, Tiirakarilla 15 pesää, sekä Kanukkikarilla ja Kymppikarilla 5 pesää kumpaisellakin. Lökkisaaren yhdyskunta on pystytty laskemaan kahtena aiempana vuotena kaukoputkella varsin tarkasti mutta tänä vuonna laskennasta luovuttiin. Syynä kasvillisuuden nopea kehittyminen, jonka seurauksena suuri osa pesistä olisi jäänyt havaitsematta. Ns. pikkulökkisaaren osalta on tyydyttävä arvioon siksi, että kohde on erittäin vaikeakulkuinen, pesiä ei näe rannalta ja lisäksi siellä pesii mm. silkkiuikkuja, joiden pesintöjen häirintää mm. varisten aiheuttaman ryöstelyuhan vuoksi halutaan välttää.

Pikkulokki

9 parin yhdyskunta pesi Lökkisaaren pohjoisosan kelluvalla lietteellä. Laji palasi Ahtialanjärven pesimälajistoon edellisvuonna, tuolloin saaren ”pohjoisniitylle” asettui pesimään n.14 parin yhdyskunta. 2017 pesinnät alkoivat vasta myöhään kesäkuussa ja olivat mitä ilmeisimmin seurausta siitä, että läheisessä Akaan Viialassa pesivässä yhdyskunnassa pesinnät epäonnistuivat ja osa näistä linnuista yritti pesintää toistamiseen Lökkisaaresta. Tuolloin pesinnät jäivät kuitenkin pian veden alle. Nyt ensimmäiset 2 munapesää havaittiin 2.6. ja suurin määrä, 9 pesää, todettiin 23.6. Tällä kertaa yhdyskunta valitsi pesäalustaksi kelluvan kasvillisuuslietteen, eikä veden nousu näin ollen päässyt tuhoamaan pesiä. Poikasia havaittiin enimmillään 6.7 4 kahdesta eri poikueesta. Poikastuotto jäi huonoksi ja lentoon pääsi varmuudella ainoastaan 1 poikanen.

Kalalokki

17 pesää järvellä ja 4 pesää + 1 reviiri Liuhanvuolteella/Hääkivellä.

Harmaalokki

3 pesää. Edellisenä vuotena järven pesivä harmaalokkikanta kasvoi neljään pariin. Nyt yksi pari siirtyi pesimään kivenheiton päähän Hiidenvuolteen Havaslahdelle. Tämä pari tuotti kaksi lentopoikasta.

Kalatiira

143 pesää. Pesivien parien määrä kohosi suvereeniin ennätykseen.

2016 todettiin pesiä 79 ja 2017 115. Vuonna 2017 pesintöjä (=munapesiä) todettiin yhteensä 115 mutta varmistettu parimäärä jäi 88 pesivään pariin, koska osassa pesintöjä oli mitä ilmeisimmin kyse jo aiemmin pesintää esim. Lokkisaaren pohjoisniityllä yrittäneistä linnuista. Pohjoisniityn 20 munapesän yhdyskuntahan tuhoutui tuolloin vedennousun vuoksi.

Nyt todettu ennätyksellinen pesien määrä vastaa havaintojen valossa lähes saman suuruista kokonaisparimäärää, koska esimerkiksi yhtään vedennousun vuoksi tuhoutunutta pesintää (jolloin pari siirtyisi toiseen paikkaan järvellä ja munisi uudestaan) ei todettu, kiitos turvallisten tekokarien. Lisäksi viimeisen pesälaskennan jälkeen tehtiin saaren pohjoispuolella sijaitsevalla ”Pitkänenän” karilla havaintoja, jotka viittasivat muutamien myöhäispesijäparien asettumiseen pesimään. Nämä eivät sisälly kokonaispesämäärään.

25.6 Kokonkari 39-40, joista 4 lensi, Kanukkikari 35, joista 9 lennossa, 10-karit 7, joista 2 lennossa, Ahtialan vesikivi 4 isoa poikasta, Myllyojan suiston kari 1 poikanen.

3.7 Tiirakari 20, joista 7 lennossa.

25.6 ja 3.7 suoritetuissa laskennoissa havaittiin yhteensä 106 poikasta kohteilla, joilla oli todettu 82 munapesää.

Ruokokerttunen

22.5 soutuveneellä suoritettussa kartoituksessa havaittiin 30 reviiriä.

Rytikerttunen

Ei havaittu.

Rastaskerttunen

Ei havaittu.

Pensastasku

1 reviiri Myllyojan suistossa 3.5 alkaen.

Pajusirkku

10 reviiriä.

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta.

Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai EASME ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.